

кономерностей. Тенденція відповідає загальному напрямку розвитку наукових дисциплін, вивчаючих складні природні та соціальні об'єкти, востребованості фахівців з навичками коректної обробки великих масивів даних.

2. Вклад сучасних інформаційних технологій у побудову картини Світу навчального, заснованої на уявленнях про складність поведінки та описання географічних систем, передбачає рішення методических завдань різного рівня складності. Найбільш очевидною задачею є створення технічних описань роботи з загальнодоступними геопорталами. В значно меншій ступені розроблено зміст, алгоритми рішення та аналізу результатів пошукових географічних завдань, виконаних на сучасній технологічній основі.

3. Узгодження методології класических географічних досліджень та відносно самостійно розвиваючихся технологій обробки просторових даних є одним з необхідних умов розвитку географічного навчання. Найбільш актуальною проблемою узгодження є аналіз трансформації базових концепцій та ідей географічної науки під впливом нових видів просторових моделей: «масштаб», «географічне просторове», «образ території».

Рецензент – кандидат географічних наук,
доцент Е.С. Черепанова

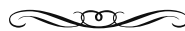
Література:

1. Берлянт А.М. Теорія геоізображень / А.М. Берлянт. – М.: ГЕОС, 2006. – 262 с.
2. Earth-observing. Актуальні новини [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://href.ru/news/?about=Earth-observing>
3. Corine Land Cover types – 2006 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/corine-land-cover-types-2006>

УДК 37.016 : 91

В.Е. Луначек, Т.В. Картун

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ПІДГОТОВКА УЧНІВ ДО ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ З ГЕОГРАФІЇ З УРАХУВАННЯМ РЕЗУЛЬТАТІВ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті обґрунтовується система підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання на основі матеріалів моніторингових досліджень. Розкривається сутність їх проведення та використання результатів для удосконалення викладання географії в загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: зовнішнє незалежне оцінювання, шкільна географія, моніторинг, кореляційний аналіз, квадрант-аналіз.

V. Lunyachek, T. Kartun

PREPARATION OF STUDENTS FOR EXTERNAL INDEPENDENT EVALUATION ON GEOGRAPHY BASED ON THE RESULTS OF MONITORING STUDIES

This article substantiates the system of students' preparation for external evaluation on the basis of monitoring studies. The essence of their holding and the use of their results to improve the teaching of geography in secondary schools is revealed.

Keywords: external independent evaluation, school geography, monitoring, correlation analysis, quadrant analysis.

В.Э. Луничек, Т.В. Картун

ПОДГОТОВКА УЧАЩИХСЯ К ВНЕШНЕМУ НЕЗАВИСИМОМУ ОЦЕНИВАНИЮ ПО ГЕОГРАФИИ С УЧЁТОМ РЕЗУЛЬТАТОВ МОНИТОРИНГОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

В статье обосновывается система подготовки учащихся к внешнему независимому оцениванию на основе материалов мониторинговых исследований. Раскрывается сущность их проведения и использования результатов для совершенствования преподавания географии в общеобразовательных учебных заведениях.

Ключевые слова: внешнее независимое оценивание, школьная география, мониторинг, корреляционный анализ, квадрант-анализ.

Вступ. В умовах формування суспільства знань одним із основних завдань системи загальної середньої освіти є надання якісних освітніх послуг населенню України. Це відображено у багатьох програмних документах, в тому числі у Стратегії розвитку України до 2020 р., яка була розроблена на виконання доручення Кабінету Міністрів України Міністерством економіки України за участю центральних органів виконавчої влади, Державної установи «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України» із урахуванням пропозицій, отриманих від громадських організацій.

Система географічної освіти набуває інноваційного розвитку і повинна вирішувати завдання, які окреслені у Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти: засвоєння знань про компоненти природи, природні ресурси, удосконалення господарської діяльності людини, формування в учнів комплексного, просторового, соціально-орієнтованого уявлення про Землю на основі краєзнавчого, регіонального і планетарного підходів, сучасної географічної картини світу через закономірності розвитку географічної оболонки Землі, усвідомлення цілісного образу своєї країни на основі розгляду та аналізу трьох її основних компонентів – природи, населення і господарства [1]. Вирішення цього завдання є неможливим без розробки нової системи моніторингу якості географічної освіти, яка ґрунтується на об'єктивних показниках і дозволяє проводити оперативну оцінку стану об'єкта спостереження, поточне коригування його діяльності та визначати найближчу перспективу розвитку.

Вихідні передумови дослідження. Питання запровадження системи моніторингу якості роботи знайшло своє відображення у значній кількості наукових джерел. Це, перш за все, роботи О. Байназарової, Л. Беспалько, Л. Ващенко, І. Гавриш, Г. Єльнікової, А. Єрмоли, О. Касьянкової, С. Клепка, О. Локшиної, Т. Лукіної, О. Ляшенко, О. Майорова, О. Овчарук, Г. Полякової, З. Рядової, О. Севрук, Т. Сорочан, Г. Троцько, С. Шишова, О. Юніної та ін.

Разом з тим, останнім часом у науковій літературі з'являється все більше робіт щодо проведення моніторингу якості освіти з окремих предметів. Наприклад, М. Легкий та ін. вважають, що якість освіти – це фактичний стан навчально-виховної роботи у відповідності з програмними вимогами, виявлення відхилень, недоліків в його організації та

причин, які їх викликають, надання своєчасної допомоги вчителю та учням [2]. Н. Шубін підкреслює, що в той час, коли адміністрація школи вивчає стан та результати навчального процесу, в центрі уваги повинні знаходитися такі питання, як виконання державних навчальних програм у повному обсязі, рівень знань, умінь, навичок учнів, виховальний характер навчання, якість уроків та позаурочної роботи, індивідуалізація процесів навчання, яка забезпечує оптимальний розумовий розвиток усіх учнів [3]. Виходячи з наведених положень, вважаємо, що сьогодні актуальним стає проведення об'єктивного та оперативного оцінювання навчальних досягнень учнів з географії як одного з етапів освітнього моніторингу, що давало б достовірну інформацію щодо поліпшення географічної освіти.

У запропонованій роботі використовувався квадрант-аналіз. Частина матеріалів була надана Харківським регіональним центром оцінювання якості освіти.

Метою статті є обґрунтування системи підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) з географії на основі матеріалів моніторингових досліджень, надання рекомендацій щодо вдосконалення відповідної технології.

Виклад основного матеріалу. Одне з головних завдань шкільної географічної освіти, яке має не тільки педагогічний, а й соціальний та управлінський аспекти – це забезпечення високоякісної природничої освіти.

Основним вимірником якості надання освітніх послуг у загальноосвітніх навчальних закладах є ЗНО. Разом із тим, аналіз його результатів дає підстави стверджувати, що якість загальної середньої освіти і географічної зокрема не відповідає сучасним вимогам.

Для реалізації мети дослідження нами було проведено моніторингове дослідження щодо виявлення основних проблем шкільної географічної освіти. Дослідження було проведено на базі Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 42 Харківської міської ради. Для перевірки гіпотези дослідження щодо необ'єктивності проведення оцінювання навчальних досягнень учнів з географії як складової моніторингу географічної освіти, у загальноосвітніх навчальних закладах було використано метод квадрант-аналізу.

Квадрант-аналіз надає можливість графічно представити залежність між двома показниками (рис.1). Положення кожної точки на координатній

Рис.1. Інтерпретація квадрантограми

площині визначається двома координатами, які відповідають значенням цих показників.

Вісь Х відповідає середньому балу державної підсумкової атестації (ДПА) по кожній школі області, тому шкала поділена на такі градації за 12-ти бальною шкалою:

- 0 – 3 бали (початковий рівень);
- 3 – 6 балів (низький рівень);
- 6 – 9 балів (середній та достатній рівень);
- 9 – 12 балів (високий рівень).

Вісь Y відповідає середньому балу ЗНО, тому шкала поділена на такі градації:

- 100 – 125 балів;
- 125 – 150 балів;
- 150 – 175 балів;
- 175 – 200 балів.

Показники дослідження:

– середній бал з географії за результатами ДПА учнів, які брали участь у ЗНО;

– середній бал з географії за результатами ЗНО.

Для того, щоб провести ква-

дрант-аналіз, побудувати квадрантограму і дослідити взаємозв'язок між рівнем навчальних досягнень учнів за результатами ДПА та ЗНО, було використано дані Українського центру оцінювання якості освіти.

За допомогою редактора Excel побудовано квадрантограму результатів ДПА та ЗНО у кожному районі області (рис.2).

Проаналізувавши стан результатів ДПА та ЗНО – 2012 з географії в районах області й у містах обласного підпорядкування, ми виявили велику розбіжність у результатах між цими показниками. Тобто, якщо учень отримав високу оцінку з ДПА, то ЗНО в нього нижче, ніж 150 балів. Поряд з тим, є учні, які мають оцінки з ДПА низького та середнього рівня, а ЗНО склали вище 150

балів. Наведені факти свідчать про необ'єктивність оцінювання навчальних досягнень учнів учителями географії.

Паралельно нами було проаналізовано виконання завдань ЗНО з географії. У процесі роботи з'ясовано, що проблемними для учнів є завдання, які передбачають роботу з картою, знання географіч-

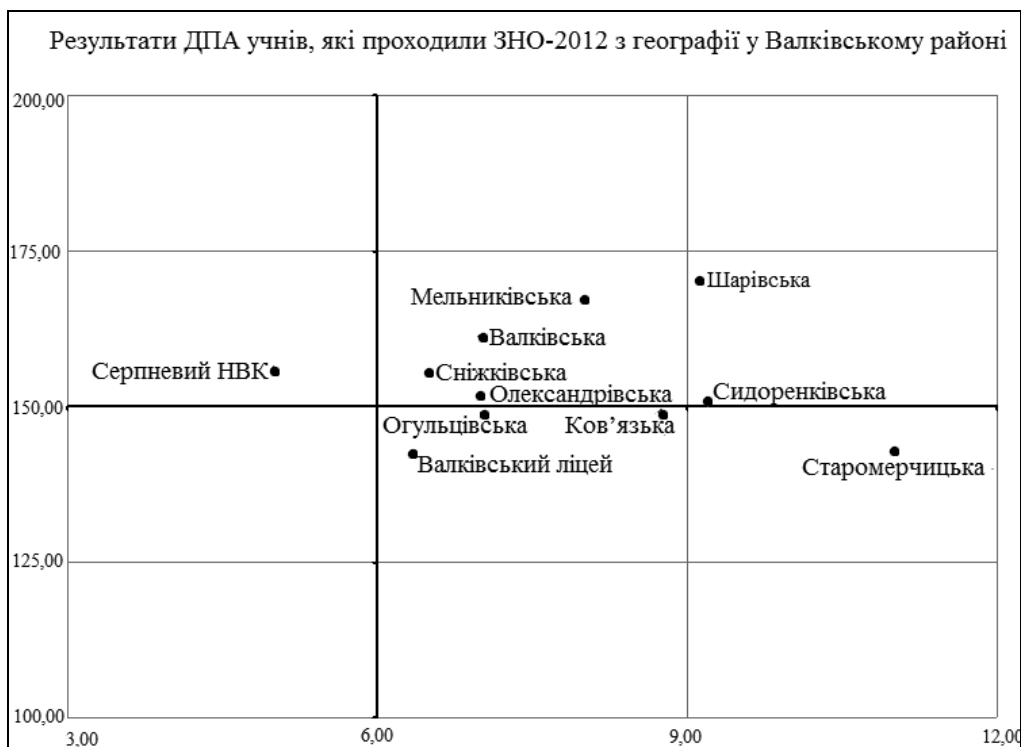

Рис.2. Результати ДПА та ЗНО з географії у Валківському районі

ної номенклатури та розпізнавання елементів цієї номенклатури на картах (рис.3).

Складними також є завдання на розуміння ключових географічних закономірностей і процесів (рис.4).

Результатом проведених досліджень стала розробка рекомендацій для вчителів географії, керівників органів управління освітою щодо підготовки учнів до ЗНО з географії. Так, наприклад, ми вважаємо, що для роботи потрібно використовувати результати ЗНО з географії, представлені в офіційних звітах Українського центру оцінювання якості освіти (УЦОЯО) - як результати діагностики сформованості відповідних компетентностей. На їх основі внести необхідні корективи в поурочне планування основних тем курсу географії.

Актуальним також є використання у навчальному процесі тестових завдань тих форм, які представлені у характеристиці тесту ЗНО з географії (завдання на визначення однієї правильної відповіді, на встановлення відповідності, множинного вибору з короткою відповіддю, завдання відкритої форми

з короткою відповіддю). Особливо актуальним це є для перевірки знань, умінь і навичок учнів у поточному, тематичному і підсумковому контролях.

При вивченні складних для засвоєння тем, наприклад, «Географічні координати», «Орієнтування на місцевості», слід використовувати узагальнюючі схеми і таблиці з формуванням висновку; застосовувати практичні методи з проблемними запитаннями, ситуаціями; формувати в учнів навички роботи з різними видами тестів, удосконалювати техніку їх виконання (самоконтроль часу, умовне визначення меж результатів тощо); використовувати систему елективних курсів, факультативів, індивідуально-групових занять для задоволення пізнавальних потреб учнів.

Під час організації навчальної діяльності з картами та підручниками важливо враховувати, що в них можуть міститися застарілі статистичні, номенклатурні чи картографічні дані, які не відображають реальної ситуації в розвитку і розміщенні географічних об'єктів на території, що зображується. Для запобігання використанню застарілої інформації варто її коригу-

43. Установіть відповідність між картографічними зображеннями проток та їхніми географічними назвами.

1	2	3	4

А Берингова
Б Гібралтарська
В Дрейка
Г Ла-Манш
Д Мозамбіцька

Правильна відповідь	Розподіл учасників (%) по кількості набраних балів				
	0	1	2	3	4
ВГДБ	27,95	30,15	18,94	10,35	12,61

Рис.3. Фрагмент тестових завдань ЗНО-2012

41. Друзі запланували зустріти Новий рік на пляжі в тій країні, де температура морської води і повітря перевищуватиме +25 °С, тому вибрали

А Іспанію.
Б Хорватію.
В Туреччину.
Г Індонезію.

Відповіді учасників (%)				Не відповіло на завдання (%)	Складність (P-value)	Дискримінація (D-index)	Кореляція (Rir)
А	Б	В	Г*				
18,68	4,29	44,14	32,79	0,10	32,79	48,81	0,41

Рис.4. Фрагмент тестових завдань ЗНО-2012

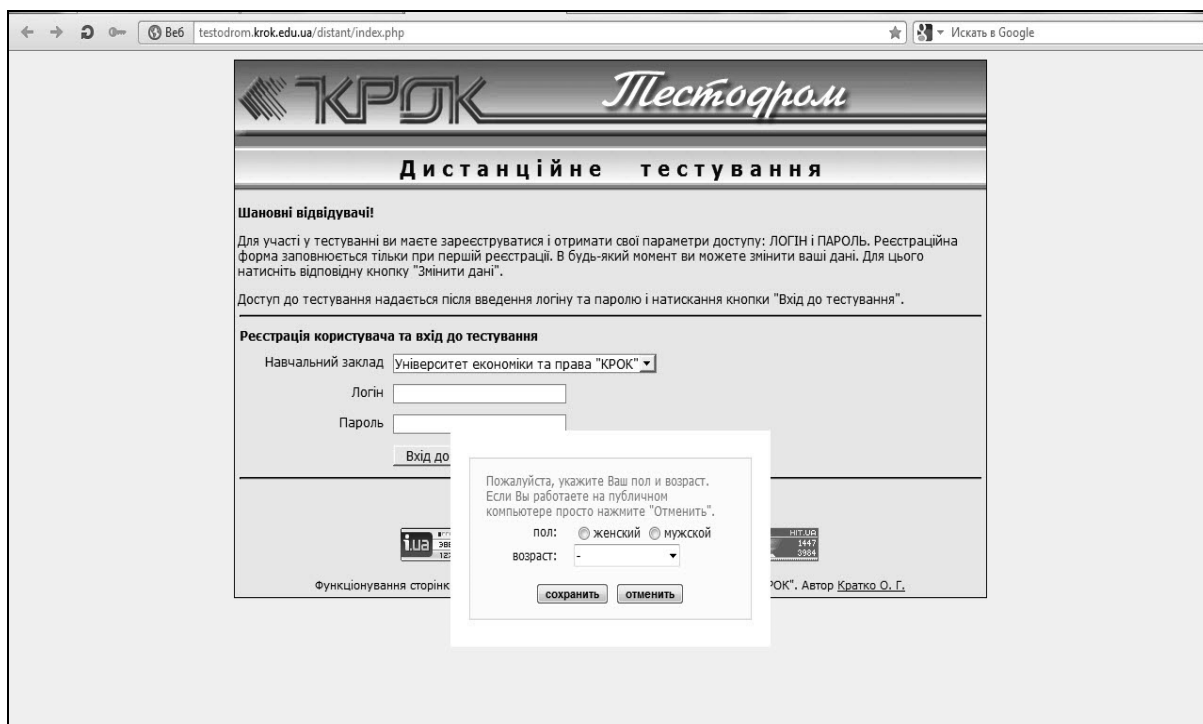

Рис.5. Фрагмент тренувального інтернет-тестування з географії

вати з використанням даних Інтернету, для ознайомлення учнів з новими статистичними даними, географічними назвами, кордонами держав та іншими змінами, що відбуваються постійно. Найактуальнішими сьогодні є такі сайти: <http://maps.google.ru/>, <http://www.google.com.ua/intl/ru/earth/>. Важлива роль у цьому процесі належить наочним матеріалам, електронним методичним ресурсам.

Одним із провідних засобів підготовки до ЗНО в сучасних умовах є тренувальне інтернет-тестування (рис.5). Процедура такого тестування розроблена на базі завдань, які входили до тестів з географії минулих років. Під час тренувального тестування можна ознайомитися з виконанням тестових завдань різних типів в онлайн-режимі. Картина буде більш об'єктивною, якщо учні виконуватимуть завдання самостійно, не маючи поруч консультантів-помічників, підручників, посібників, конспектів. Результат тестування можна отримати одразу після завершення виконання завдань. Він нараховується у «сирих» тестових балах та не переводиться у шкалу 100-200 балів. Шкала 100-200 балів є рейтинговою і визначається після порівняння результатів виконання тестів з конкретного предмета всіма учасниками по Україні під час проведення основного тестування. Отримавши «сирій» тестовий бал, знаючи максимальний бал за виконання тестового завдання, а також таблицю, яка

показує помилки, можна зробити висновок про реальний рівень своєї підготовки та побачити, з яких розділів програми того чи іншого предмета (в тому числі і географії) треба ще працювати.

Висновки. Слід наголосити, що висвітлена система підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання була апробована в навчальному закладі м. Харкова і дала позитивні результати. Аналіз проведеного тестування учнів за завданнями минулих років дав підстави стверджувати, що в стислі терміни можна значно підвищити якість підготовки учнів до участі у ЗНО з географії, а в кінцевому результаті – і якість шкільної географічної освіти.

Перспективи подальших досліджень. До перспективних пошуків з даної проблематики ми відносимо проведення порівняльних досліджень успішності навчальних досягнень з географії учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів та студентів 1 – 2 курсів, що навчаються за географічними спеціальностями. Актуальним є також подальша розробка моніторингових технологій засвоєння учнями поточного матеріалу під час вивчення окремих тем навчального плану.

Рецензент – кандидат педагогічних наук
О.Є. Святокум

Література:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/education/average/drzh_stand.doc
2. Контроль за преподаванием учебных предметов: Пособ. для учителя / М.П. Легкий, Н.М. Островерхова, В.Г. Постовой и др.; под ред. Д.И. Румянцевой. – К.: Рад. школа, 1988. – 143 с.
3. Шубин Н.А. Внутрешкольный контроль: Пособ. для рук. школ / Н.А. Шубин. – М.: Просвещение, 1977. – 240 с.